

Warszawa, 18 grudnia 2014 r.

KMP.573.51.2014.DK

Raport pracowników Krajowego Mechanizmu Prewencji
z wizytacji Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w Rewalu
(wyciąg)

1. Wprowadzenie

Na podstawie artykułu 19 *Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania*, przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 30, poz. 192) zwanego dalej OPCAT oraz działając z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich, w dniu 14 października 2014 r., do Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w Rewalu (dalej: MOW lub Ośrodek/placówka), udali się przedstawiciele Zespołu *Krajowy Mechanizm Prewencji* (dalej: KMP lub Mechanizm): Dorota Krzysztoń (kryminolog), Karolina Goral (pedagog resocjalizacyjny), Wojciech Sadownik (prawnik) i Magdalena Filipiak (prawnik, psycholog).

Celem wizytacji zapobiegawczej przedstawicieli Mechanizmu było sprawdzenie na miejscu sposobu traktowania przebywających w nim nieletnich i dokonanie oceny pod względem ich ochrony przed torturami oraz innym okrutnym, niehumanitarnym lub poniżającym traktowaniem albo karaniem.

Przeprowadzone czynności polegały na:

- wysłuchaniu informacji o placówce przedstawionych przez Marię Spaczyńską - dyrektora MOW i Marka Kasprzaka – zastępcę dyrektora placówki;
- przeprowadzeniu rozmów na osobności z niektórymi wychowankami Ośrodka;

- oglądzie wszystkich pomieszczeń placówki wykorzystywanych przez chłopców, w tym sprawdzeniu stanu ich wyposażenia (w trakcie wizytacji pomieszczeń, sporządzono dokumentację fotograficzną wewnątrz placówki);
- zapoznaniu się z następującą dokumentacją: wybranymi aktami wychowanków, zeszytami raportów wychowawców, harmonogramem szkoleń personelu, dziennikami zajęć wychowawczych, księgą wyjść, protokołami z posiedzeń samorządu wychowanków, protokołami z posiedzeń rady pedagogicznej, dziennikami pracy pedagoga i psychologa, rejestrem środków przymusu bezpośredniego, dokumentacją wypadków nadzwyczajnych, rejestrem skarg i wniosków wychowanków.

Ponadto, po zakończeniu wizytacji przeanalizowano pozostałe dokumenty związane z funkcjonowaniem Ośrodka m.in.: statut, system punktowy zachowań wychowanków MOW, harmonogramy imprez, procedury, protokoły kontroli itd.

Przedstawiciele Mechanizmu poinformowali dyrektora Ośrodka, zastępcę dyrektora oraz pedagoga i psychologa zaproszonych na spotkanie podsumowujące o ustaleniach dokonanych w ramach powyższych czynności, a także wysłuchali jej uwag i wyjaśnień.

2. Ogólna charakterystyka

Ośrodek jest publiczną placówką resocjalizacyjno–rewalidacyjną dla chłopców w wieku od 13 do 18 lat.

Organem prowadzącym MOW jest Starostwo Powiatowe w Gryficach. Nadzór pedagogiczny nad jego działalnością sprawuje Zachodniopomorski Kurator Oświaty.

Ośrodek jest jednostką nieferyjną i funkcjonuje całodobowo.

Dysponuje 72 miejscami. W dniu wizytacji stan ewidencyjny wychowanków wynosił 56 osób, w tym faktycznie obecnych było 43 chłopców (pozostali: 3 - na ucieczce, 1 - na niepowrocie, 1- na zwolnieniu lekarskim, 5 – wskazanych przez ORE nie dotarło jeszcze do placówki).

3. Traktowanie nieletnich przez personel wizytowanej placówki

W czasie rozmowy wstępnej z przedstawicielami KMP, dyrektor Ośrodka przedstawiła informację, z której wynikało, że w 2012 r. w Internecie pojawiły się nagrania zrobione przez wychowanków MOW podczas jednej z lekcji, przedstawiające nauczyciela stojącego przy swoim stole (w tle tablica szkolna) i wymierzającego ciosy w kark kolejnym 3 chłopcom. W ocenie pracowników KMP, którzy oglądali nagrania, działanie to miało charakter poniżającego traktowania nieletnich, m.in. dlatego, że chłopcy przyjmowali ciosy usłużnie pochylając się przed nauczycielem (na jednym z nagrań widać, że jeden z nich początkowo usiłuje się uchylić przed uderzeniem) i sceny te rozgrywały się przed pozostałymi, siedzącymi w ławkach uczniami, spośród których niektórzy śmiali się. Dyrektor placówki twierdziła w rozmowie z pracownikami Mechanizmu, że złożyła w tej sprawie zawiadomienie do Prokuratury Rejonowej w Gryficach oraz do Komisji Dyscyplinarnej dla Nauczycieli przy Wojewodzie Zachodniopomorskim. Obydwie instytucje umorzyły postępowanie (na decyzję Komisji zapadła w 2013 r. zażalenie do Odwoławczej Komisji Dyscyplinarnej przy Ministerstwie Edukacji Narodowej złożył Rzecznik Dyscyplinarny dla Nauczycieli przy Wojewodzie Zachodniopomorskim i zgodnie z informacją dyrektora MOW, sprawa ta skończyła się niedługo przed wizytacją KMP, więc nie dysponowała jeszcze materiałem z jej finalnego rozstrzygnięcia).

Analiza przedstawionej wizytującym dokumentacji ujawniła, że Prokuratura Rejonowa w Gryficach wydała w dniu 5 grudnia 2012 r. postanowienie o odmowie wszczęcia dochodzenia w sprawie Ds. 2527/12 dot. spowodowania obrażeń ciała u jednego z wychowanków Ośrodka, tj. o czyn z art. 157 § 1 K.k., co wobec treści przedstawionych wizytującym materiałów placówki w formie oświadczenia chłopca i innych wychowanków, że nauczyciel pobił go przy innych uczniach za rzucenie w niego papierkiem (cios w żebro, udo i uderzenie głową w jego głowę), wydaje się być odrębną sprawą, mimo że dotyczy tego samego obwinionego pracownika.

Przedstawiciele KMP oczekują zatem na wyjaśnienie, czy sprawa zachowania nauczyciela uwidoczniła na dostępnych w Internecie nagraniach została zgłoszona przez dyrektora MOW organom ścigania i nadesłanie kopii postanowienia prokuratury, jakie ewentualnie zostało wydane w tej sprawie. Uprzejmie proszę również o nadesłanie

kopii decyzji Odwoławczej Komisji Dyscyplinarnej dla Nauczycieli przy Ministerstwie Edukacji Narodowej w niniejszej sprawie.

Przedstawiciele KMP proszą również o informacje dotyczące praktyki angażowania niektórych nieletnich w poszukiwania wychowanków, którzy uciekli z Ośrodka, o której wspomniano w protokole z kontroli Kuratorium Oświaty w Szczecinie, która miała miejsce w dniu 17 grudnia 2012 r. Pracownicy Mechanizmu oczekują na informację, czy zostało zrealizowane zalecenie Kuratorium, aby nie angażować wychowanków w tego typu działania.

Jednocześnie należy wyjaśnić, z jakich względów procedura działania w sytuacji ucieczki wychowanka oraz inne procedury dotyczące ważnych zdarzeń z udziałem wychowanka (np. wypadku czy pokrzywdzenia przestępstwem) pomija powiadomienie o nich rodziców / opiekunów prawnych dziecka.

Dokumentem określającym prawa i obowiązki wychowanków jest Statut, którego zapisy określające prawa i obowiązki nieletnich są wyczerpujące i czytelne.

Zgodnie ze Statutem oraz z informacją dyrektora, podstawową formą organizacyjną pracy z wychowankami w Ośrodku jest grupa wychowawcza. Jednakże w czasie wizytacji, poza 4 zwykłymi grupami, do których dobierano chłopców według dat przyjęcia do placówki oraz klas, funkcjonowała również tzw. *grupa readaptacyjna*. Należy zauważyć, że Statut MOW nie przewiduje istnienia tej grupy.

Działa ona w oddzielnych pomieszczeniach o surowym wyglądzie (m.in. z zakratowanymi oknami), z których wychowankom nie wolno wychodzić (z wyłączeniem grupowych zajęć zorganizowanych). Nie ma to umocowania prawnego. Grupa funkcjonuje na podstawie odrębnego regulaminu, w którym w sposób mało czytelny określa przesłanki umieszczenia w niej. Z jednej strony wskazuje się w nim bowiem, że do *grupy readaptacyjnej* można trafić karnie (cyt. pkt 2 Regulaminu funkcjonowania grupy readaptacyjnej: *Podstawą umieszczenia nieletniego w grupie readaptacyjnej jest nie przestrzeganie norm społecznych, prawnych, regulaminów a także doprowadzenie nieletniego przez policję – w razie potrzeby*), przy czym uwagę zwraca ogólnikowość sformułowanych przesłanek (w praktyce mogą dotyczyć każdego wychowanka MOW). Z drugiej strony jest też mowa o tym, że główną przyczyną umieszczenia w grupie jest przeniesienie z innego Ośrodka czy też kilkakrotnie

skierowanie do MOW. Regulamin ten można poddać krytyce również z perspektywy określenia w nim niedopuszczalnych prawnie ograniczeń praw i wolności chłopców, takich jak prawo do odwiedzin [patrz art. 66 § 4 i art. 66 § 5 ustawy z dnia 26 października 1982 r. *o postępowaniu w sprawach nieletnich* (Dz. U. z 2010 r. Nr 33, poz. 178 j.t.) zwanej dalej: u.p.n.]. Wychowankowie tej grupy są również zobligowani do noszenia odzieży bhp, niezależnie od faktycznych potrzeb, co w ocenie pracowników KMP jest stygmatyzujące.

Poza wskazanymi wadami, najważniejszą kwestią jest to, że zastana w wizytowanym MOW tzw. *grupa readaptacyjna* nie powinna zostać w ogóle utworzona.

W przedmiotowej sprawie KMP dysponuje opinią eksperta, prof. nzw. dr hab. Marka Konopczyńskiego – specjalisty w zakresie pedagogiki resocjalizacyjnej. Zdaniem profesora, cyt. *„grupa readaptacyjna” ze swojego założenia powinna mieć charakter otwarty i umożliwiać wychowankom jak najczęstsze kontakty interpersonalne z osobami dorosłymi i młodzieżą „pozytywną”, w celu uruchomienia mechanizmów uczenia się zachowań społecznych, oraz dostarczenia wzorców aksjologiczno – kulturowych. Ponadto, nieodzownym atrybutem procesu readaptacji powinny być szeroko zakrojone zajęcia kulturalne, artystyczne i sportowe mające na celu pogłębienie procesu pozytywnej socjalizacji i akulturacji.* Zdaniem eksperta, fakt izolacji grupy ma charakter niepedagogiczny i nieuzasadniony resocjalizacyjnie oraz nie powinien mieć miejsca w ramach systemu MOW. Profesor poddaje również krytyce mieszany skład grupy (chłopcy nowoprzybyli i uznani za trudnych). Jedynym uzasadnieniem mieszania jej składu jest, zdaniem profesora, uzasadnienie pedagogiczne (np. rodzeństwo, czy próba wytworzenia sytuacji wpływu osobistego). W zastanej przez wizytujących tzw. *grupy readaptacyjnej*, mieszany skład grupy nie ma uzasadnienia wychowawczego. Reasumując istnienia tzw. *karnych grup inkarcerowych* nie przewiduje metodyka oddziaływań resocjalizacyjnych, które powinny być wolne od nadmiernej represji i zgodne z obowiązującymi normami prawnymi, regulującymi prawa dziecka oraz funkcjonowanie młodzieżowych ośrodków wychowawczych. Pracownicy Mechanizmu wzywają zatem do przeformułowania zasad funkcjonowania grupy readaptacyjnej, tak aby spełniała ona wymogi legalizmu prawnego i pedagogicznego.

Z informacji zastępcy dyrektora placówki wynika, że personel MOW nie przeprowadza testów na wychowankach zmierzających do potwierdzenia podejrzeń, że wprowadzili się oni w stan upojenia alkoholowego lub zażywali niedozwolone substancje. Nie wykonuje się tego wyłącznie ze względu na brak środków na zakup testów, zgodnie bowiem z obowiązującą w MOW *Procedurą postępowania w przypadku ujawnienia na terenie ośrodka wychowanka będącego pod wpływem alkoholu lub środków odurzających*, wychowawca w obecności innej osoby, na podstawie pisemnej zgody rodzica, może dokonać badania trzeźwości chłopca lub na podstawie testów stwierdzić, czy korzystał ze środków odurzających. W praktyce zatem w sytuacji niepokojących objawów u wychowanka, kojarzących się ze stanem odurzenia, wzywana jest Policja z Komisariatu Policji w Rewalu. Rolą funkcjonariuszy Policji (nie dysponują oni testami) jest obecność podczas rozmowy z danym chłopcem, przeprowadzanej przez wychowawcę. Zgodnie z informacją zastępcy dyrektora MOW, obecność policjantów przyczynia się najczęściej do przyznania się przez wychowanków, że pili alkohol lub odurzali się innymi substancjami. Funkcjonariusze nie podejmują dalszych działań mających na celu m.in. ustalenie, kto sprzedaje dzieciom alkohol lub narkotyki i nie doprowadzają do wszczęcia postępowania karnego. W przypadku, gdy chłopiec nadal nie przyznaje się np. do zażycia narkotyków, może z własnych pieniędzy kupić test i udowodnić, iż jest *czysty*, co już w przeszłości miało miejsce. Jeżeli wychowanek odmówiłby i nadal nie przyznawałby się do czynu (co jeszcze się nie zdarzyło), zgodnie z informacją zastępcy dyrektora MOW, przewieziony byłby do Policji w Gryficach, dysponującej podobno odpowiednimi testami. Pracownicy Mechanizmu odnoszą się krytycznie do wskazanej praktyki oraz do przyjętej formalnie, pisemnej procedury postępowania w opisanych przypadkach.

Przedstawiciele Mechanizmu w pełni rozumieją stanowisko dyrektorów ośrodków wychowawczych, wskazujące na potrzebę weryfikacji abstynencji wychowanków tych placówek ze względów bezpieczeństwa nieletnich i pracowników. Należy jednakże podkreślić, iż przepisy u.p.n. nie dają możliwości innej osobie niż kurator sądowy sprawujący nadzór nad nieletnim, zobowiązania nieletniego do poddania się badaniu w celu ustalenia w jego organizmie obecności alkoholu lub innego środka użytego w celu wprowadzenia się w stan odurzenia (art. 70b u.p.n.). Należy więc uznać, że personel

placówki nie ma prawa zobowiązania podopiecznych do poddania się takim badaniom. Wskazane wyżej przepisy u.p.n. nie wprowadzają również zastrzeżenia, że krąg podmiotów uprawnionych do przeprowadzania testów na obecność substancji odurzających mógłby ulec rozszerzeniu na podstawie zgody rodziców/opiekunów prawnych czy też samego wychowanka. Nie ma również żadnych podstaw prawnych do zobowiązania wychowanków, by dowodzili swemu stanowi samodzielnie, z własnych środków kupując testy. Odmienną kwestią jest przeprowadzenie badań na obecność w organizmie środków odurzających przez lekarzy. Lekarz jako osoba uprawniona do wykonywania m.in. badań, zabiegów medycznych i diagnostycznych, zgodnie z art. 32 ust. 2 i 4 ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. *o zawodzie lekarza i lekarza dentysty* (Dz. U. z 2011 r. Nr 277, poz. 1634 j.t.) może wykonać badania za zgodą pacjenta. Jeśli pacjentem jest osoba małoletnia, każdorazowo niezbędna jest zgoda przedstawiciela ustawowego, a w przypadku nieletniego powyżej 16 roku życia konieczna jest również jego zgoda. Na zlecenie lekarza badanie na obecność w organizmie środków odurzających może przeprowadzić również pielęgniarka. Podsumowując, w obecnym stanie prawnym pracownicy KMP zalecają wyeliminowanie możliwości wykonywania testów na obecność substancji odurzających przez personel MOW z wewnętrznej procedury i praktyki oraz korzystanie w tym zakresie z pomocy lekarza.

Zgodnie z relacją dyrektora, w placówce nie przeprowadza się przeszukań osobistych wychowanków i przeszukań pomieszczeń przez nich zajmowanych. Wychowankowie są proszeni o samodzielne oddawanie wszelkich niedozwolonych przedmiotów.

Nie stosuje się też środków przymusu bezpośredniego, a w roku 2014 nie miały miejsca żadne wydarzenia nadzwyczajne.

W rozmowach indywidualnych wychowankowie chwalili personel (zwłaszcza pedagoga i psychologa) i nie zgłaszali większych uwag dotyczących traktowania ich poza karaniem przez personel MOW, o czym więcej w kolejnym punkcie niniejszego raportu. Zgłosili jednak informację, że w Ośrodku praktykuje się zakuwanie nieletnich w kajdanki na czas wyjazdu z personelem MOW poza placówkę np. do lekarza. Wizytujący zauważyli również adnotacje o kajdankach w dokumentacji placówki. Używanie kajdanek wobec wychowanków Ośrodka przez jego personel jest nadużyciem

i niegodnym traktowaniem chłopców, niemającym uzasadnienia, prawnego. Personel MOW nie jest uprawniony do stosowania tego typu metod w ramach środka przymusu bezpośredniego, a tym bardziej na zasadzie prewencji ucieczek w trakcie transportu nieletnich. Pracownicy Mechanizmu zalecają natychmiastowe zaprzestanie wożenia wychowanków MOW w opisany sposób.

Należy również zwrócić uwagę na treść strony internetowej Ośrodka (www.mow-rewal.pl). Zawiera ona m.in. zdjęcia wielu wychowanków MOW. Tymczasem wizerunek jest cechą przydaną każdemu człowiekowi stanowiącą jego dobro osobiste na gruncie art. 23 Kodeksu cywilnego (Dz. U. z 2014 r., poz. 121 j.t.) i wartością chronioną przez ustawę z dnia 4 lutego 1994 r. *o prawie autorskim i prawach pokrewnych* (Dz. U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631 j.t.) dalej zwanej: p.a. Jako dobro osobiste wizerunek podlega więc szczególnej ochronie prawa. Z tego względu art. 81 p.a. na wstępie ustanawia zasadę, że rozpowszechnianie wizerunku wymaga zezwolenia osoby na nim przedstawionej (ew. jej opiekuna prawnego). W sprawie *Reklos i Davourlis v. Grecja* (sygn. 1234/05) dotyczącej sfotografowania dziecka bez wiedzy i zgody rodziców, Europejski Trybunał Praw Człowieka uznał, że nawet sam fakt zrobienia komuś zdjęcia bez następczej jego publikacji może stanowić naruszenie prawa do prywatności, a zatem skuteczna ochrona osoby wymaga uzyskania jej zgody w momencie fotografowania. Ponieważ w aktach indywidualnych wizytujący nie natknęli się z oświadczeniami nieletnich i ich rodziców / opiekunów prawnych w sprawie ujawniania wizerunku chłopców, dla większej przejrzystości poszanowania prawa do prywatności, pracownicy KMP zalecają odbieranie tego typu, pisemnych zgód.

Poza kwestią ujawniania wizerunku wychowanków, dla części z nich bardzo krzywdzący jest zawarty w prezentowanych elektronicznie opisach obraz chłopców trafiających do placówki oraz ich rodzin. Oto fragment materiału pt.: *Dzień dzisiejszy*:

Nasi wychowankowie pochodzą z rodzin dysfunkcyjnych dotkniętych alkoholizmem, destrukcją rodzinnych wzorów zachowań, wartości oraz planów życiowych. W rodzinach takich dominują wzory skrajnego prymitywizmu życiowego i ubóstwa kulturowego, dzieci w środowisku patologicznym nie znajdują pozytywnych wzorów zachowań tylko negatywne, które w przyszłości powtarzają. Zarówno praca zarobkowa, jak i edukacja szkolna, są traktowane przez nich, jako zło konieczne, to

powoduje sytuację zamkniętego kręgu, prowadzącą naszych wychowanków do degradacji. Głównymi objawami niedostosowania społecznego, jakimi charakteryzują się nasi wychowankowie są opóźnienia szkolne, wagary, włóczęgostwo, ucieczki z domu, zachowania agresywne, chuligaństwo, picie alkoholu, narkotyzowanie się, rozwiązłość seksualna, zachowania przestępcze. Nie spełnianie poleceń osób dorosłych i przeciwstawianie się im, powodują, że nasza młodzież ma spore problemy z przyswojeniem sobie podstawowych zasad współżycia społecznego. Przyczyny nieposłuszeństwa mogą wynikać z wielu czynników, jest to nieraz chęć okazania silnej woli, bezradność, lęk lub poczucie narzucanych zadań przerastających młodego człowieka.

Wśród naszych wychowanków pojawiają się osoby, u których występują zaburzenia psychiczne, potęgujące trudności w nauce oraz przyswajaniu, uwewnętrznieniu norm społecznych. Również zaburzenia w koncentracji, nieumiejętność skupienia się mocno utrudniają naszej młodzieży naukę.

Charakterystyczne jest to, że nasi wychowankowie bardzo często uciekają się do kłamstwa, zdarza się, że kłamią bez powodu niejako z przyzwyczajenia, uważając to za coś pożytecznego, potrzebnego w życiu.

Jednym z najgroźniejszych problemów nurtujących nas, który w dużej mierze dotyka naszych podopiecznych są kradzieże, ucieczki z ośrodka, picie alkoholu, odurzanie się oraz agresja wobec kolegów jak i autoagresja oraz brak zaufania względem wychowawców.

Bezrefleksyjne prezentowanie zdjęć obecnych i byłych wychowanków MOW na tej samej stronie internetowej, co powyższy tekst, charakteryzujący nieletnich oraz ich bliskich w sposób generalizująco negatywny, należy również uznać za niewłaściwe i stygmatyzujące traktowanie. Przedstawiciele KMP zalecają usunięcie całego opisu ze strony internetowej placówki i prezentację zdjęć tylko tych wychowanków, którzy wyrazili na to zgodę i zgodnie z wolą ich rodziców.

4. Dyscyplinowanie

Zgodnie z informacją zastępcy dyrektora, w przypadku naruszenia zasad obowiązujących w placówce, wychowanek może ponieść kary określone w Statucie

Ośrodka, w postaci upomnienia lub nagany. Istnieje możliwość odwołania się do dyrektora od decyzji wychowawcy o wymierzeniu kary.

W placówce obowiązuje też dokument pt.: *System punktowy zachowań wychowanków MOW*, którym wprowadzono 4 grupy tzw. przywilejów. W niektórych przypadkach (np. grupa A), jest to raczej katalog kar (np. zakaz samodzielnego opuszczania terenu własnej grupy, zakaz korzystania z komputera itd.). Tym samym nawet za jedno przewinienie można otrzymać łącznie kilka kar (określonych enumeratywnie w danej grupie), co jest niezgodne z 67 zasadą Reguł Narodów Zjednoczonych Dotyczącymi Ochrony Nieletnich Pozbawionych Wolności (Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego 45/113) zwanych dalej: Regułami hawańskimi stanowiącą, że *Żaden nieletni nie powinien być karany więcej niż raz za to samo przewinienie*. Zaznaczyć należy, że niekoniecznie suma uzyskanych punktów stanowi podstawę do przeniesienia wychowanka do innej grupy, ale pojedyncze przewinienie np. za posiadanie telefonu komórkowego na terenie placówki wychowanek zostanie przeniesiony do grupy A na miesiąc.

Niektóre wymienione w dokumencie i surowo karane przeniesieniem do grupy A *przewinienia* są przy tym dyskusyjne np. czyn w postaci odmowy poddania się badaniu na obecność alkoholu (co jak się wydaje jest niesłusznie traktowane jako równoznaczne z upojeniem alkoholowym), w kontekście uwag dotyczących braku uprawnień personelu do poddawania wychowanków MOW badaniom.

Również inne zasady wymienione we wskazanym dokumencie budzą wątpliwości z perspektywy obowiązujących przepisów prawa i międzynarodowych zaleceń. Należą do nich zakaz wszelkich odwiedzin w Ośrodku, poza najbliższą rodziną i możliwość korzystania z telefonu tylko w obecności wychowawcy.

Zgodnie z Zaleceniami CM/Rec(2008)11 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich w sprawie europejskich reguł dla młodocianych przestępców objętych sankcjami lub środkami alternatywnymi (dalej: Komitetu Ministrów) *nie należy ograniczać kontaktów lub wizyt, chyba że przewinienie było z nimi związane* (Reguła 95.6). Ewentualne ograniczenia w obszarze kontaktu wychowanków z osobami spoza placówki winny mieć indywidualizowany charakter i być stosowane jedynie jeśli w odniesieniu do konkretnego nieletniego zachodzą przesłanki wymienione w art. 66 § 4

u.p.n. i muszą przybrać formę indywidualnej decyzji dyrektora Ośrodka. Zgodnie z art. 66 § 5 u.p.n. o powodach takiej decyzji dyrektor Ośrodka powinien zawiadomić sąd rodzinny, który może uchylić jego decyzję.

Pracownicy Mechanizmu kwestionując też praktykę słuchania rozmów telefonicznych nieletnich z rodzicami i wskazując na brak podstaw prawnych dla jej istnienia, zalecają wyeliminowanie tego typu przypadków.

Powyższe uwagi stanowią podstawę do wydania przez przedstawicieli Mechanizmu zalecenia naprawienia przedstawionych błędów w sposób określony w pkt 14 niniejszego raportu.

Należy w tym miejscu podpowiedzieć, że zgodnie z *Regułami hawańskimi*, przepisy wydawane przez właściwą władzę administracyjną z uwzględnieniem podstawowych cech, potrzeb i praw nieletniego, powinny określać:

- (a) zachowania stanowiące przekroczenia dyscyplinarne;
- (b) rodzaj i czas trwania wymierzonych kar dyscyplinarnych;
- (c) władzę właściwą do wymierzania kar;
- (d) władzę właściwą do rozpoznania odwołań (Reguła 68).

Przede wszystkim jednak zgodnie z Regułą 94.1.: *Procedury dyscyplinarne powinny być mechanizmami stosowanymi w ostateczności. Konstrukttywne rozwiązywanie konfliktów oraz interakcja wychowawcza mająca na celu uzasadnienie norm, powinny mieć pierwszeństwo względem formalnych dyscyplinarnych rozpraw i kar.*

Istnieje również poważne zagrożenie, że stosowanie kar, czyli oddziaływań o charakterze korekcyjnym (opartych na zewnętrznym przymusie), w miejsce wsparcia potencjału wychowanków i pozytywnego ich wzmacniania, nie przyniosą trwałych i głębokich zmian postaw i zachowań u osób nieprzystosowanych społecznie. Tego typu działalność resocjalizacyjna prowadzi do wykształcenia reaktywnych postaw i postępowania konformistycznego, skutkujących udawaniem akceptowania narzuconych reguł w realiach instytucji zamkniętej. *Z resocjalizacyjnego punktu widzenia karanie podopiecznych nie jest samoistną wartością pedagogiczną, a kara jako taka nie wnosi pierwiastków o charakterze wychowawczo-rozwojowym¹.* Należy zatem polecić kierowanie się wskazaniami

¹ prof. Marek Konopczyński w: *Kryzys resocjalizacji czyli sukces działań pozornych*, PEDAGOGIUM Wyższa Szkoła Nauk Społecznych w Warszawie, 2013 r.

i doświadczeniami *twórczej resocjalizacji*, której zalecenia metodyczne rozpoczynają się od diagnozy potencjałów wychowanka i prowadzą - dzięki m.in. profesjonalnym metodom antropotechnicznym, psychotechnicznym i socjotechnicznym oraz kreującym - do umiejętnego funkcjonowania dziecka w szerszym kręgu społecznym niż najbliższe, instytucjonalne środowisko.

W rozmowach indywidualnych wychowankowie w zakresie dyscyplinowania podnieśli problem stosowania kar nieprzewidzianych w żadnym dokumencie placówki, takich jak wykonywanie określonej liczby pompek czy innych ćwiczeń fizycznych. W dokumentacji placówki natomiast wizytujący ujawnili wpisy świadczące o karaniu niektórych chłopców dodatkową pracą (dyżurami). Poza problemem występowania sytuacji, w której określenie sposobu ukarania nieletniego ma charakter uznaniowy i nieformalny, trudno uznać za konstruktywne i efektywne wychowawczo karanie poprzez pracę czy zajęcia sportowe (jeżeli nawet byłyby one adekwatne do możliwości fizycznych wychowanków). W praktyce, taki sposób karania może przyczynić się do negatywnego postrzegania pracy czy sportu jako nieprzyjemnych bodźców stosowanych na wniosek wychowawcy.

5. Prawo do informacji

Nieletni zapoznawani są ze swoimi prawami i obowiązkami przy przyjęciu do placówki, co potwierdzają własnoręcznym podpisem. Rozmowę informacyjną przeprowadza wychowawca, dyrektor lub psycholog. Podczas rozmowy wstępnej udzielane są również informacje i wyjaśnienia dotyczące indywidualnej sytuacji prawnej chłopca.

Dokumenty regulujące funkcjonowanie wychowanków w placówce są im przedstawiane do przeczytania przy przyjęciu do MOW oraz jest do nich ciągły dostęp w grupach wychowawczych i za pośrednictwem Internetu (dostępnego w pracowni informatycznej).

Na ogólnodostępnych tablicach informacyjnych umieszczono dane teleadresowe niektórych instytucji, do których mogą zwracać się nieletni. Pracownicy KMP zalecają uzupełnienie ich o dane Rzecznika Praw Obywatelskich i Rzecznika Praw Dziecka.

Wychowankowie MOW mają dostęp do wiadomości krajowych i zagranicznych, dzięki możliwości oglądania TV i słuchania radia. Informacje te oraz różne potrzebne dane mogą też uzyskiwać za pośrednictwem Internetu.

6. Prawo do kontaktu ze światem zewnętrznym

Dopuszczalną formą kontaktów w MOW są: odwiedziny, kontakt telefoniczny, mailowy, listowny (korespondencja nieletnich nie jest czytana przez personel Ośrodka), przepustki, wyjazdy i zajęcia indywidualne poza placówką. W wizytowanej placówce krąg osób z którymi wychowankowie mogą się w tej formie kontaktować jest jednak ograniczony. Ograniczenia dotyczą również niektórych form komunikacji.

Kontakt z najbliższą rodziną co do zasady nie jest reglamentowany, ale problemem są relacje chłopców z ich znajomymi i sympatiami. W ich przypadku możliwość podtrzymywania więzi zależy od uzyskania przez danego wychowanka odpowiedniej liczby punktów i zaliczenia go do odpowiedniej grupy punktowej (według wskazywanego wcześniej dokumentu pt. *System punktowy zachowań wychowanków MOW*). W zasadzie jest to możliwe tylko dla chłopców, których zachowanie jest wysoko oceniane.

W przeciwieństwie do innych placówek (np. MOW w Goździkowie) tylko chłopcy z najwyższej grupy punktowej (D) mają prawo korzystania z własnych telefonów komórkowych, ale nawet ich dotyczy ograniczenie w tym zakresie, polegające na przeprowadzaniu rozmów w obecności wychowawcy. Pracownicy Mechanizmu już w pkt 4 niniejszego raportu skrytykowali słuchanie rozmów nieletnich przez personel placówki. Wyjaśnienie zastępcy dyrektora MOW, że umożliwia to wychowawcom zwracanie uwagi na ewentualne wulgaryzmy wypowiedziane przez wychowanków w trakcie konwersacji, nie mogą być podstawą do nieuprawnionego naruszania życia prywatnego i rodzinnego wychowanków. Przypomnieć w tym miejscu należy o treści art. 8 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka nakazującej poszanowanie korespondencji (rozumianej szeroko, również jako rozmowy telefoniczne) każdej osoby (a więc i dziecka). Zgodnie z wskazanym przepisem Konwencji, niedopuszczalna jest ingerencja władzy publicznej w korzystanie z tego prawa, z wyjątkiem przypadków przewidzianych przez ustawę i koniecznych z tak ważnych powodów jak m.in. bezpieczeństwo publiczne.

Chłopcy z najniższej, też już krytykowanej w niniejszym raporcie grupy punktowej nie mogą korzystać z komputerów, a zatem ich kontakt ze światem zewnętrznym nie jest możliwy za pośrednictwem Internetu. Nie mogą również brać udziału w indywidualnych zajęciach poza placówką.

Przywołać należy zatem zalecenie sformułowane w Regułach hawańskich, zgodnie z którym *nieletnim należy zapewnić wszelkie możliwości kontaktu ze światem zewnętrznym, ponieważ kontakt tego rodzaju jest integralnym elementem sprawiedliwego i humanitarnego traktowania oraz ma zasadnicze znaczenie dla przygotowania nieletnich do powrotu na łono społeczeństwa* (Reguła 59). Podobnie kwestia ta ujęta jest w *Europejskich regułach wykonywania sankcji i środków orzeczonych wobec nieletnich sprawców czynów karalnych* (przyjętych przez komitet ministrów Rady Europy w dniu 5 listopada 2008 r.), które akcentują zasadę możliwie zróżnicowanych i możliwie nieograniczonych kontaktów nieletniego ze światem zewnętrznym.

Jak wskazano już w pkt 4 ewentualne ograniczenia w obszarze kontaktu wychowanków z osobami spoza placówki winny mieć zindywidualizowany charakter i być sformalizowane zgodnie z u.p.n.

7. Prawo do ochrony zdrowia.

Ośrodek nie zatrudnia lekarza. Wychowankowie mają jednak zapewnioną opiekę medyczną w ramach NFZ i żaden z nich nie zgłaszał wizytującym uwag w tym zakresie. Od poniedziałku do piątku w placówce pracują 2 pielęgniarki: pielęgniarka szkolna w ramach NFZ i pielęgniarka na etacie MOW zajmująca się m.in. wydawaniem leków i koordynowaniem wizyt lekarskich wychowanków). Zatrudnienie pielęgniarki na etacie MOW należy uznać za dobrą praktykę.

W Ośrodku wyodrębniono gabinet lekarski, wyposażony stosownie do jego przeznaczenia. Nie ma jednak izolatki dla chorych, więc wyjaśnienia wymaga czy chorzy zakaźnie wychowankowie są odseparowywani od innych chłopców i w jakich warunkach się to odbywa.

Wobec informacji zastępcy dyrektora MOW, że nie organizuje się badań profilaktycznych należy wskazać, że zgodnie z zaleceniami Komitetu Ministrów, *opieka zdrowotna w instytucjach dla nieletnich nie powinna ograniczać się do leczenia chorych*

pacjentów, ale powinna być rozszerzona na medycynę społeczną i profilaktykę oraz nadzorowanie żywienia (Reguła 75).

Wychowankowie nie są badani przez lekarza przy przyjęciu, chyba że wynika taka potrzeba z dokumentacji lub rozmowy z pielęgniarką, która też ogląda ciało nowoprzybyłego chłopca pod kątem ewentualnych obrażeń. Praktyka ta jest również sprzeczna z zaleceniami Komitetu Ministrów, które stanowią, *że jak najszybciej po przyjęciu do placówki młodociany ma zostać poddany badaniom lekarskim, założony ma zostać rejestr medyczny oraz należy rozpocząć leczenie wszelkich chorób czy obrażeń (Reguła 62.5).*

Nieletni mają możliwość kontaktu z psychologiem (pracującym w placówce od poniedziałku do piątku) i psychiatrą (udzielającym konsultacji w razie potrzeb).

8. Prawo do edukacji

Poza internatem, w skład MOW wchodzi: gimnazjum specjalne dla młodzieży niedostosowanej społecznie, która obowiązek nauki realizuje w klasach 1-3 w liczbie 48 uczniów oraz zasadnicza szkoła zawodowa specjalna dla młodzieży niedostosowanej społecznie i upośledzonej umysłowo w stopniu lekkim o kierunku stolarz meblowy w której zawodu uczy się 12 uczniów w klasie łączonej.

Poza salą gimnastyczną, MOW dysponuje 5 pomieszczeniami wykorzystywanymi jako klasy oraz salą zajęć gastronomicznych i stolarnią, które zgodnie z informacją zastępcy dyrektora placówki są odpowiednio wyposażone w pomoce dydaktyczne. Stan pomieszczeń przeznaczonych do nauki i praktyk zawodowych oraz stopień wyeksploatowania ich wyposażenia, nie wzbudził wątpliwości przedstawicieli Mechanizmu.

Nieletni w rozmowie z reprezentantami KMP nie wnieśli uwag dotyczących ich prawa do edukacji.

9. Oddziaływania wychowawcze

Zgodnie z informacją zastępcy dyrektora MOW, dla chłopców, poza zajęciami szkolnymi, organizowane są zajęcia wychowawczo-opiekuńcze, kulturalno-oświatowe i sportowo-rekreacyjne.

W internacie prowadzone są koła zainteresowań: informatyczno-dziennikarskie, szachowo-warcabowe, historyczne, sportowe (piłka nożna, sekcja pływacka, kulturystyczne, koszykówka, tenis stołowy i badminton), plastyczno-techniczne, muzyczne, przyrodniczo-ogrodnicze. Działa również koło Ligii Obrony Kraju oraz Klub Wolontariusza.

Wychowawcy Ośrodka starają się łączyć indywidualne zainteresowania wychowanków MOW z oddziaływaniami resocjalizacyjnymi. Przykładowo w 2014 r. odbyły się warsztaty fotograficzne z udziałem wychowanków MOW w ramach projektu *Wolni od uzależnień II* zorganizowanego przez Fundację *Razem Bezpieczniej* i Komendę Wojewódzką Policji w Szczecinie.

Prowadzona jest współpraca z Policją w Gryficach i innymi podmiotami (m.in. ze Stowarzyszeniem Pomocy Arka Noego) w zakresie profilaktyki m.in. uzależnień.

Młodzież Ośrodka uczestniczy w Rewalskiej Amatorskiej Lidze halowej piłki nożnej, uczestnicząc w zawodach sportowych. Wychowankowie MOW są uczestnikami również innych zawodów sportowych (m.in. w ramach Festiwalu Sportu i Rekreacji w Polanowie) i turniejów (m.in. Strongman).

Z harmonogramu uroczystości i imprez zorganizowanych w placówce w poprzednim roku szkolnym wynika, że w każdym miesiącu w Ośrodku organizowane były 2-4 imprezy adresowane do wszystkich chłopców (np. *Dzień chłopaka*, *Zawody w ping-pong'a*, *Dzień Edukacji Narodowej*, *Mikołajki*). Podobne plany dotyczą bieżącego roku szkolnego.

W placówce działa samorząd uczniowski mający wpływ m.in. na treść wewnętrznych aktów normatywnych (np. w czasie wizytacji toczyły się rozmowy przedstawicieli samorządu z kadrą placówki na temat zmian w systemie punktacji), porządek dnia, jadłospis czy też harmonogram zajęć poza placówką.

Raz w miesiącu odbywają się spotkania całej społeczności MOW.

W Ośrodku organizowane są też zajęcia z socjoterapeutą i zajęcia rewalidacyjne.

10. Personel wizytowanej placówki

Na stanowiskach pedagogicznych w MOW pracuje 17 wychowawców i 10 nauczycieli. Dyrektor i zastępca dyrektora MOW pełnią również rolę wychowawców.

Zgodnie z informacją dyrektora MOW, wszyscy pracownicy pedagogiczni mają odpowiednie kwalifikacje na zajmowanych stanowiskach tj. ukończone studia kierunkowe, umożliwiające pracę w placówce. Poza nimi w placówce pracuje pedagog i psycholog. W Ośrodku pracuje również 15 osób na stanowiskach niepedagogicznych.

Skład personelu pedagogicznego MOW jest mieszany pod względem płci (w każdej grupie wychowawczej pracuje 3 wychowawców, w tym jedna kobieta).

Pracownicy biorą udział indywidualnie w dodatkowych kursach kwalifikacyjnych i doskonalących, warsztatach, konferencjach i szkoleniach. Niektórzy z nich kontynuują też naukę na studiach podyplomowych w zakresie związanym z pracą w MOW.

W przedstawionym reprezentantom KMP materiale o szkoleniach, kursach i studiach pracowników w latach 2013/2014 znajdują się informacje o tzw. szkoleniach miękkich, obejmujących ważne z perspektywy właściwego traktowania wychowanków zagadnienia (m.in. *Komunikacja interpersonalna z asertywnością, Jak sobie radzić z trudnymi i prowokacyjnymi zachowaniami uczniów?*).

Pracownikom Ośrodka warto zapewnić także szkolenia z zakresu praw człowieka oraz ochrony praw dziecka w prawie międzynarodowym i krajowym. Wskazuje na to pkt 85 Reguł hawańskich stanowiący, iż *Personelowi pracującemu z nieletnimi pozbawionymi wolności, umożliwia się systematycznie szkolenia z zakresu wiedzy i umiejętności zawodowych, w szczególności z psychologii dziecka, pracy socjalnej i wychowawczej z dzieckiem, a także międzynarodowych standardów i norm dotyczących praw człowieka i praw dziecka.*

Pracownicy KMP polecają również zapewnienie regularnych superwizji dla psychologa zatrudnionego w MOW. Superwizje prowadzone przez specjalistę zewnętrznego mają na celu doskonalenie umiejętności wychowawczych i terapeutycznych, dalszy rozwój pracowników, przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu, wspólne poszukiwanie rozwiązań sytuacji trudnych oraz kształtowanie pozytywnej atmosfery w zespole wychowawczym.

Według oświadczenia dyrektora Ośrodka, poza sprawami opisanymi w pkt 3 dotyczącymi roku 2012, w latach 2013 - 2014 (do dnia wizytacji) nie toczyły się postępowania dyscyplinarne i karne prowadzone wobec pracowników MOW w związku

z pracą z nieletnimi. Nie składano również skarg na personel placówki w związku z pracą z dziećmi.

11. Warunki bytowe

Bazę placówki stanowią internat z siłownią, szkoła z pracownią komputerową, warsztatem stolarskim i salą gimnastyczną oraz tereny rekreacyjne (Park Korczaka z wydzielonym miejscem na ognisko).

Wychowankowie korzystają też z zaplecza sportowego gminy Rewal (boiska tzw. *orlika* oraz hali sportowej).

Monitoringiem wizyjnym objęte są w Ośrodku głównie ciągi komunikacyjne (usytuowanie kamer uwzględnia potrzebę intymności wychowanków), a podgląd obrazu jest niedostępny dla osób nieuprawnionych. Nagrania przechowywane są ok. 4 tygodni.

Wiek budynku zajmowanego przez MOW, który powstał w 1905 r., generuje potrzebę stałych remontów. Zastępca dyrektora zwrócił uwagę na konieczność ocieplenia ścian, remontu schodów, naprawienia elewacji i oświetlenia oraz wymiany zużytej armatury łazienkowej i wyposażenia internatu. O środki na ten cel wystąpiono już do organu prowadzącego Ośrodek.

Warunki bytowe chłopców w MOW faktycznie są skromne. Sypialnie wychowanków (2-4 osobowe) są przestronne i wyposażone w podstawowe meble (tapczany, szafy, stoliki, krzesła, lampki biurkowe, szafki przyłóżkowe), ale w większości są one wysłużone (poza szafkami przyłóżkowymi) i pochodzą z różnych kompletów. Każda grupa wychowawcza ma odrębną łazienkę z odpowiednią liczbą stanowisk prysznicowych (z zasłonami), WC i umywalek w stosunku do liczby osób korzystających z nich. Każdy wychowanek ma też dostęp do pralki i miejsce do suszenia bielizny. Na terenie grup ulokowane są m.in. świetlice, wyposażone w telewizory (z wyjątkiem tzw. *grupy readaptacyjnej*, korzystającej z TV w ograniczonym zakresie, w pokoju wychowawcy) oraz - podobnie do sypialń - w podstawowe, stare i wymagające wymiany meble (stoły, krzesła, półki, a w niektórych grupach również kanapy).

Wizytujący zwrócili uwagę na puste półki w świetlicach i otrzymali od zastępcy dyrektora wyjaśnienie, że wychowawcy organizują w tych pomieszczeniach zabawy niewymagające sprzętu (np. kalambury), ewentualnie przynoszą do placówki własne gry

planszowe. Pracownicy KMP biorą pod uwagę duże zaangażowanie wychowawców w pracę z chłopcami (o czym świadczą informacje zawarte w pkt 9), zwracają jednak uwagę, że również czas spędzany w świetlicy powinien być wykorzystywany na wspomaganie i uzupełnianie pracy szkoły, efektywny odpoczynek, aktywną oraz edukacyjną zabawę, a także rozwijanie indywidualnych zdolności i zainteresowań każdego wychowanka. Wychowawcy realizujący zadania w świetlicy, pracują z dziećmi różnymi formami. W tym celu powinna być ona wyposażona w pomoce dydaktyczne, sprzęt i materiały umożliwiające prowadzenie zajęć oraz organizację czasu wolnego chłopców (przybory i materiały do zajęć manualnych, czasopisma i książki, gry dydaktyczne i planszowe, przybory do zabaw sportowych, sprzęt audiowizualny). Oczywiście każda placówka stosuje własne standardy adekwatne do potrzeb i oczekiwań wychowanków oraz możliwości finansowych, ale trudno zgodzić się z koncepcją wyposażenia świetlic jedynie w wyeksploatowane meble i telewizory. Z powyższych względów przedstawiciele KMP zalecają doposażenie świetlic.

MOW zapewnienia nieletnim brakującą odzież, bieliznę i środki higieniczne.

Chłopcy mają możliwość przygotowania ciepłych napoi w internacie. Na terenie MOW nie zlokalizowano jednak aneksu kuchennego z wyposażeniem, więc chłopcy nie mają możliwości m.in. przygotowywania i przechowania w odpowiednich warunkach prywatnych produktów żywnościowych.

Ośrodek zapewnia wychowankom 4 posiłki dziennie, z dietami zdrowotnymi włącznie. Jest też możliwość przygotowania diet wyznaniowych i światopoglądowych, w razie zgłoszenia takiej potrzeby.

W rozmowach indywidualnych chłopcy nie wyrazili wątpliwości dotyczących warunków bytowych poza kilkoma uwagami dotyczącymi małej wielkości porcji jedzenia.

12. Prawa osób z niepełnosprawnością

Placówka nie jest przystosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchową. Między innymi do wejścia głównego wiodą dość strome schody, a przy schodach znajdujących się wewnątrz budynku brak jest podnośników lub wind. Sanitariaty przeznaczone do użytku wychowanków nie są wyposażone w poręcze, a rozmiary kabin WC

uniemożliwiają skorzystanie z nich przez osobę poruszającą się na wózku inwalidzkim. Specyfika Ośrodka, do którego trafia młodzież często podejmująca ryzykowne działania (m.in. odurzająca się różnymi, często niebezpiecznymi dla zdrowia substancjami) oraz zaniedbana (m.in. zdrowotnie), uzasadnia przypuszczenie, że do grona wychowanków dołączyć może osoba np. poruszająca się na wózku inwalidzkim lub któryś z obecnych już w placówce chłopców stanie się osobą z niepełnosprawnością.

Pracownicy Mechanizmu zalecają dostosowanie Ośrodka do potrzeb osób mających trudności w poruszaniu się i przypominają, że zgodnie z przyjętą w dniu 1 sierpnia 1997 r. przez Sejm RP *Kartą Praw Osób Niepełnosprawnych* (M. P. z 1997 r. Nr 50, poz. 475) osoby niepełnosprawne mają prawo życia w środowisku wolnym od barier funkcjonalnych. Ponadto w dniu 6 września 2012 r. Polska ratyfikowała przyjętą w dniu 13 grudnia 2006 r. przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych *Konwencję o prawach osób niepełnosprawnych* (Dz. U. z 2012 r., poz. 1169) zobowiązującą do umożliwienia osobom niepełnosprawnym niezależnego życia i pełnego udziału we wszystkich jego sferach. Oba wymienione dokumenty mają zastosowanie również w odniesieniu do osób przebywających w placówkach dla nieletnich oraz środowiska stworzonego w miejscu ich umieszczenia. Wobec powyższego wszelkie instytucje państwowe, winny podejmować działania ukierunkowane na urzeczywistnienie praw osób z niepełnosprawnością.

Zgodnie ze stanowiskiem Ministerstwa Edukacji Narodowej w tej sprawie, wyrażonym w piśmie min. Tadeusza Sławeckiego z dnia 29 lipca 2013 r. (DZSE-WSPE-KT-045-27/13), zapewnieniem właściwych warunków w MOW dla osób z niepełnosprawnością powinien zająć się organ prowadzący. W tym celu z ogólnej kwoty części oświatowej subwencji ogólnej wyodrębnia się, zgodnie z art 28 ust. 2 ustawy z dnia 13 listopada 2003 r. *O dochodach jednostek samorządu terytorialnego* (Dz. U. z 2008 r. Nr 88, poz. 539, z późn. zm.) rezerwę części oświatowej subwencji ogólnej, która przeznaczona jest na likwidację barier architektonicznych w szkołach i placówkach systemu oświaty. Rezerwą części oświatowej subwencji ogólnej dysponuje minister właściwy do spraw finansów publicznych, po zasięgnięciu opinii ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania oraz reprezentacji jednostek samorządu terytorialnego. Jednostki samorządu terytorialnego mają zatem możliwość występowania z wnioskiem o zwiększenie części oświatowej subwencji ogólnej w związku z opisywaną sprawą.

Pracownicy Mechanizmu zalecają zatem dostosowanie MOW do potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchową.

13. Prawo do praktyk religijnych

Z ustaleń poczynionych przez pracowników KMP wynika, że prawo do praktyk religijnych wyznających religię rzymskokatolicką wychowanków (chłopców innych wyznań nie było w Ośrodku podczas wizytacji) nie jest w pełni respektowane. Wprawdzie na ogół chętnym do udziału w nabożeństwach i uroczystościach kościelnych wychowankom umożliwia się wyjścia do kościoła, to jednak zgodnie z informacją zastępcy dyrektora MOW, chłopiec nie mający dobrej oceny z zachowania nie wyjdzie samodzielnie. Nie zostanie też doprowadzony do kościoła przez pracownika Ośrodka, bo zasadą jest, że takie wyjścia organizuje się dla grupy chętnych, a nie dla pojedynczej osoby.

14. Zalecenia Krajowego Mechanizmu Prewencji.

Na podstawie art. 19 OPCAT, przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji zalecają dyrektorowi MOW:

1. zaprzestanie przez personel MOW stosowania kajdanek podczas transportu nieletnich poza placówkę;
2. likwidację tzw. *grupy readaptacyjnej*;
3. przeformułowanie *Procedury postępowania w przypadku ujawnienia na terenie Ośrodka wychowanka będącego pod wpływem alkoholu lub środków odurzających* oraz odstąpienie od przeprowadzania przez pracowników MOW testów na obecność alkoholu i innych niedozwolonych substancji w organizmie wychowanków i korzystanie w tej sprawie z pomocy lekarza;
4. wyeliminowanie oddziaływania dyscyplinującego niezgodnego ze wskazaniami tzw. *twórczej resocjalizacji* oraz z zaleceniami międzynarodowymi;

5. zaprzestanie stosowania kilku kar za jedno przewinienie;
6. wyeliminowanie stosowania kar nieokreślonych w wewnętrznych aktach normatywnych;
7. usunięcie wskazanego w pkt 3 opisu ze strony internetowej MOW i prezentację zdjęć tylko tych wychowanków, którzy wyrazili na to zgodę (potwierdzoną wolą ich rodziców/opiekunów prawnych);
8. odstąpienie od słuchania rozmów telefonicznych wychowanków;
9. zaprzestanie ograniczania uprawnień nieletnich w zakresie kontaktu z osobami spoza placówki, z wyjątkiem indywidualnych przypadków i w trybie określonym w art. 66 § 4 u.p.n.;
10. wprowadzenie badań profilaktycznych chłopców;
11. niezwłoczne organizowanie badania lekarskiego każdej nowoprzybyłej do Ośrodka osoby;
12. zapewnienie wychowankom możliwości praktykowania wyznawanej przez nich religii (m.in. udziału w niedzielnej mszy świętej), bez względu na ilość chętnych;
13. uzupełnienie tablic informacyjnych o dane teleadresowe Rzecznika Praw Obywatelskich i Rzecznika Praw Dziecka;
14. zapewnienie pracownikom Ośrodka szkoleń z zakresu praw człowieka oraz ochrony praw dziecka w prawie międzynarodowym i krajowym;
15. zapewnienie superwizji psychologowi zatrudnionej w MOW;
16. kontynuowanie prac remontowych i objęcie nimi wszystkich wymagających renowacji pomieszczeń oraz zapewnienie w internacie miejsca do przechowywania i przygotowywania produktów żywnościowych;
17. dostosowanie MOW do potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchową;
18. doposażenie świetlic.

Ponadto przedstawiciele Krajowego Mechanizm Prewencji zwracają się do dyrektora MOW z prośbą o wyjaśnienie innych wątpliwości przedstawionych w niniejszym raporcie (w pkt 3 i 7).

Zalecenie adresowane do Starosty Powiatowego w Gryficach:

1. zapewnienie środków finansowych na realizację zaleceń przedstawicieli KMP wymienionych w punktach 14-18.